

FAGLIGT SELSKAB FOR PSYKIATRISKE SYGEPLEJERSKER

PSYKIATRISK SYGEPLEJE

September 2026 • 2. udgave • 33. årgang

Af Karsten Andersen, indehaver og konsulent i tryghedsskabende indretning, Sonovision ApS

Det fælles tavse sprog

Erfaringer med akustikdæmpende landskabsmotiver som vægudsmykning i Børne- og Ungdomspsykiatrien Syddanmark i Odense.

Rikke Rævsgård Hansen, Susanne Kastrup og Carina Gold Larsen foran to af akustikbillederne i et af Børne- og Ungdomspsykiatriens konferencelokaler. Personalet oplever, at billederne bidrager til ro, sammenhæng og bedre akustik i rummene.

"Det var dog et dejligt billede"

I Børne- og Ungdomspsykiatriens samtale- og konferencerum i Odense har der gennem halvandet år været ophængt akustikbilleder med landskabsmotiver. Billederne er leveret af Sonovision, hvor jeg siden 2011 har arbejdet med tryghedsskabende kunst til hospitaler og andre behandlingsmiljøer.

For at indsamle erfaringer med, hvilken påvirkning billederne kan have i samtalsituationerne, gennemførte jeg i juni 2026 et semistruktureret gruppeinterview

med tre medarbejdere fra ambulatoriet.

Inden interviewet var kommet rigtig i gang, stak en af afdelingens psykologer hovedet ind for at dele en lille anekdote om hendes møde med en familie, som allerede i ventemodtagelsen havde givet indtryk af at være stærkt presset.

Da moren trådte ind i samtalerummet, fik hun øje på billedet på væggen og udbrød: "Det var dog et dejligt billede. Det giver en dejlig ro." Psykologens oplevelse var, at stemningen i rummet dermed ændrede sig og blev mere behagelig.

Anekdoten blev en fin indgang til interviewet. For hvad betyder de fysiske omgivelser egentlig, når børn, unge og forældre skal indgå i samtaler, som både kan være lange og krævende? Og hvilken rolle kan noget så enkelt som et billede på væggen spille?

Ud over oversygeplejerske Rikke Rævsgrård Hansen deltog stedfortræder Carina Gold Larsen og sygeplejerske Susanne Kastrup i interviewet.

Et ambulatorium med mange samtaler og mange sanseindtryk

For Rikke Rævsgrård Hansen er det en vigtig pointe, at billederne kan bidrage til tryk i rummet.

“Vi er et ambulatorium for børn og unge i alderen fra 0 til og med 17 år, og vi udreder og behandler for en bred vifte af diagnoser,” fortæller hun.

Der er indledende samtaler, hvor barn, forældre og behandlere skal møde hinanden og afstemme forventninger. Der er anamnesesamtaler, psykologiske udredninger, skoleobservationer, konferencer, tilbagemeldinger, psykoedukation og medicinsk opfølgning. En indledende samtale kan tage 1½ til 2 timer.

Indretningen af samtalerummene kan derfor have stor betydning. De er ikke bare neutrale rum. De er en del af den faglige ramme omkring mødet mellem barn, forældre og behandlere.

Her skal der etableres kontakt, skabes tillid, observeres og indhentes oplysninger, der kan danne grundlag for det videre forløb.

Børn og forældre vil ofte være bekymrede, anspændte eller trætte, når de træder ind ad døren.

Børn på sansemæssigt overarbejde

Mange af de børn og unge, der kommer i ambulatoriet, er på sansemæssigt overarbejde. Rummets størrelse, lys, lyd, møbler og uro fra gangen kan derfor få betydning for, hvordan de er tilpas i samtalen.

“Vi har eksempelvis børn, der har reageret så kraftigt på ure, der tikker, at vi har måttet udskifte dem,” fortæller Carina Gold Larsen.

En stol kan mærkes forkert. Rod på bordet kan sætte tanker i gang. Et billede på væggen har potentialet til at skabe uro - eller omvendt give øjet et sted at finde hvile.

Derfor er arbejdet med de fysiske rammer en vigtig del af grundlaget for det faglige arbejde på afdelingen. Færre forstyrrende sanseindtryk kan give bedre betingelser for at observere, spørge og lytte. Det kan samtidig påvirke *behandlerens* egen ro og tilstedeværelse og give et bedre afsæt for samtalen.

For som Susanne Kastrup udtrykker det: “Man kan vel sige, at nu vi har fået de billeder op, er rummene blevet meget rarere at være i.”

Motiver, der ikke skal afkodes

Når børn og unge nemt bliver sansemæssigt overbelastede, får valget af billedmotiver i samtalerummet særlig betydning.

Kunst kan vælges ud fra mange hensyn, men et billede, der fungerer godt med et kunsthængt blik, er ikke nødvendigvis velegnet i Børne- og Ungdomspsykiatriens samtalerum.

Et motiv kan tiltrække opmærksomhed og kalde på fortolkning og dermed komme til at fylde for meget i en situation, hvor barnet eller den unge i forvejen bruger mange kræfter på at være til stede.

Da oversygeplejerske Rikke Rævsgrård Hansen ønskede at forbedre akustikken i samtalerummene, valgte hun derfor at kombinere den støjdæmpende effekt med fotografiske motiver fra dansk natur.

Til udvælgelse af motiver nedsatte hun derfor et udvalg, som ud over hende selv bestod af sygeplejerske Susanne Jensen og psykolog Anna Nordenlund Larsen. De kunne vælge blandt Sonovisions samling af landskabsmotiver, som er præget af visuel dybde, lys, vand, himmel og sommerlig vegetation, og hvor der ikke optræder mennesker.

Erfaringerne efter halvandet års brug er, at motiverne fungerer godt i samtalsituationer. Mange af de børn og unge, der kommer i ambulatoriet, bruger i forvejen meget energi på at afkode verden omkring sig. Her bliver motivernes genkendelighed en kvalitet.

“Her er jo ikke noget, børnene skal forholde sig til,” forklarer Carina Gold Larsen. “Motiverne er let genkendelige for både børn og voksne, fordi de viser noget, vi alle kender.”

Billederne tilfører dermed ikke endnu en opgave til rummet. Barnet eller den unge behøver ikke forstå en symbolik, aflæse en situation eller tage stilling til, hvad der sker i motivet.

Motiverne er der bare.

Det fælles tavse sprog

Netop fordi motiverne ikke kræver afkodning, kan de få en stille, roskabende funktion i samtalen.

“Rigtig ofte er landskabsbillederne jo egentlig bare et fælles tavst sprog,” forklarer Susanne Kastrup. “Noget alle kan finde velbehag i, både patienter, forældre og personale.”

Formuleringen rammer noget væsentligt ved erfaringerne fra samtalerummene. Naturmotiverne er

Her er billedet placeret lige over bordet. Barnet eller den unge vil typisk sidde på den midterste stol og kan finde lidt ro i at lade øjnene hvile på billedet.

til stede som et roligt holdepunkt, som flere i rummet kan rette blikket mod — uden at samtalen egentlig afbrydes.

Det har især betydning for mange børn og unge, der har svært ved øjenkontakt. I en samtale kan det være krævende hele tiden at skulle rette blikket mod behandleren eller de øvrige i rummet. Her kan naturmotivet tilbyde et neutralt sted at lade øjnene hvile.

Susanne Kastrup lægger mærke til, at både børn, unge, forældre og personale ofte kigger på billederne undervejs i samtalerne. De fleste gange sker der ikke andet, end at blikket hviler der et øjeblik.

“Det er jo ikke noget i motiverne, der forlanger, at man skal tale om det,” siger hun.

Når billedet åbner samtalen

Selvom billederne opleves at have en virkning uden at blive italesat, kan de nogle gange få en mere aktiv rolle i samtalen.

Susanne Kastrup peger på, at hun af og til bruger billederne, når der opstår en pause i samtalen.

“Hvis der lige er en kort tavshed, kan billedet være et godt samtaleemne og være med til at danne relation,” fortæller hun.

Hun beskriver, hvordan et blik på naturmotivet kan bruges som et nænsomt sceneskift, hvis stemningen i samtalen bliver anspændt. Som eksempel fortæller hun om en samtale, hvor tonen var ved at blive en smule aggressiv. Her løsnede hun stemningen ved at rette opmærksomheden mod billedet af

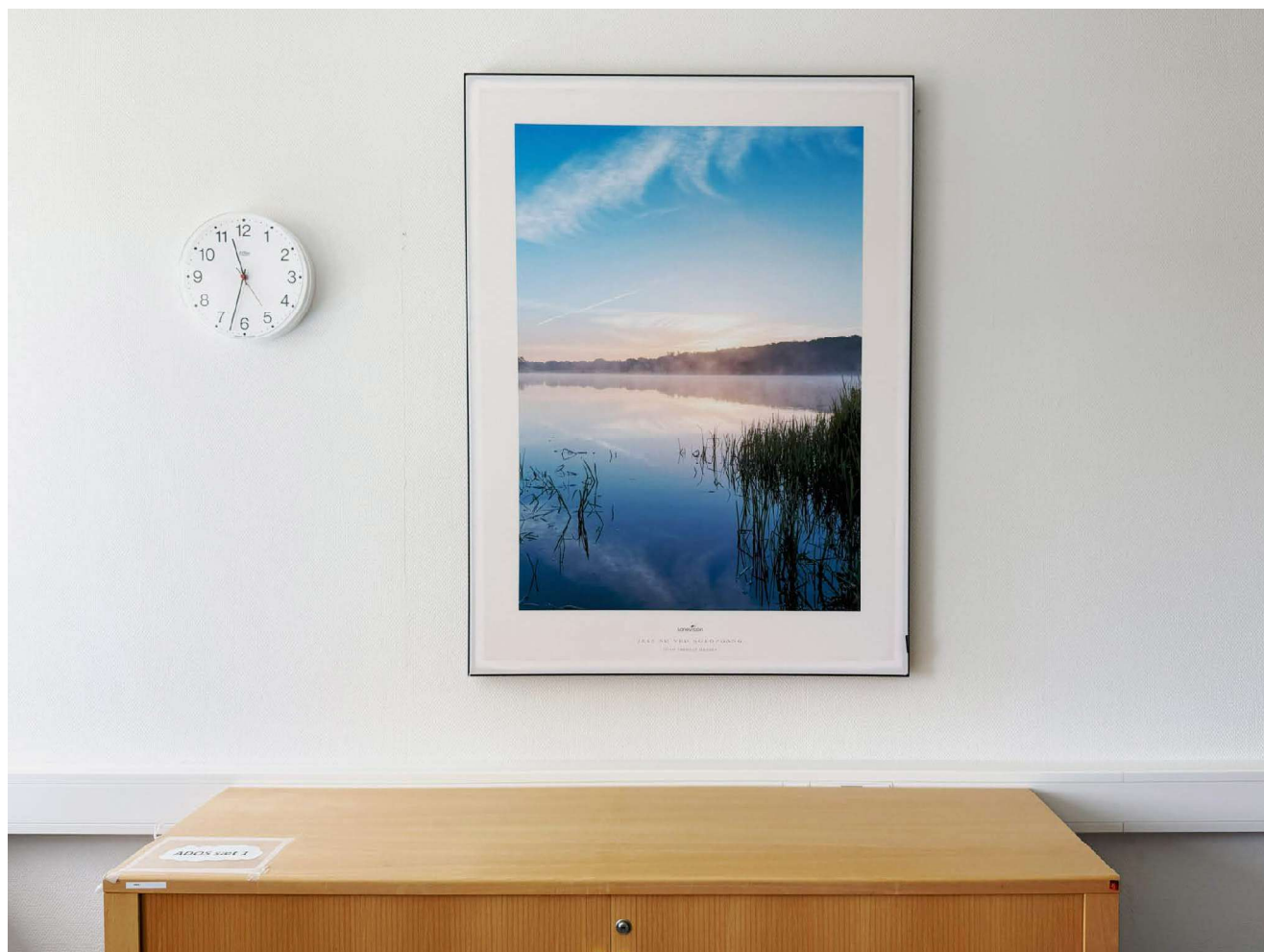
bakkelandskabet og spurgte, om nogen i familien havde været på vandreture.

Naturmotivet kan på den måde føre videre til fortællinger om ture, steder, interesser, fællesskaber eller erfaringer, barnet eller den unge selv bringer ind. Og her kan behandleren naturligt spørge videre: Har du prøvet det før? Hvordan var det? Kunne du være i det? Hvad gjorde det lettere?

“Vi kan på den måde få noget information, vi ellers ikke ville have fået.”

Forbedret akustik understøtter samtalen

Af hensyn til rengøring og hygiejne har stedet været nødt til at gå over til møbler, der nemt kan tørres af og rengøres.

Her er billedet ophængt harmonisk sammen med uret på væggen over for samtalebordet. Den balancerede komposition giver ro for øjet.

“Vi må ikke have stof på stolene, for det kan vi ikke gøre ordentligt rent,” fortæller Rikke Rævsgrd Hansen. “Vi er altså gået over til møbler, der er nemme at rengøre, men som desværre giver en dårligere akustik.”

For børn og unge, der er sansemæssigt udfordrede, kan lyden i rummet være lige så belastende som visuelle indtryk. Stemmer, stole, lyde fra gangen og rummets efterklang kan være med til at skabe uro eller gøre det sværere at fastholde opmærksomheden.

Den forringede akustik var altså en vigtig grund til, at afdelingen anskaffede billederne, som har en støjdæmpende funktion.

Som en sideeffekt er billedernes lærreder fri for reflekser og har

en overflade, som tåler vask og desinficering, hvilket har været et medvirkende argument for anskaffelsen.

Placeringen af billedet i rummet

Erfaringerne fra Børne- og Ungdomspsykiatrien i Odense peger på, at akustikbilledernes betydning ikke kun handler om forbedring af akustikken og valg af motiv. Også placeringen i forhold til rummets øvrige elementer har betydning.

Afdelingen har bevidst arbejdet med rummets samlede udtryk. Stolene er således valgt i en afdæmpet dueblå farve, som spiller sammen med himlen, vandet og de blålige toner i flere af naturmotiverne. Billederne har en hvid passepartoutkant, som bidrager til

et ensartet visuelt udtryk fra rum til rum.

Flere af billederne hænger helt tæt ved enden af samtalebordet. Derfor spurgte jeg under interviewet særligt ind til, om et så stort billede placeret tæt på børn, forældre og behandlere kan virke forstyrrende.

Medarbejdernes erfaring er snarere det modsatte. Når deltagerne sidder centreret omkring billedet, kan det få en samlende funktion i samtalsituationen. En vigtig forudsætning er dog, at lærredet ikke reflekterer lys fra vinduer og lamper.

“Hvis billederne havde reflekteret lys, havde det været meget forstyrrende at have så stort et billede hængende så tæt på bordet,” siger Susanne Kastrup.

I dette rum er placeringen af billedet mere udfordret. Billedet er nødt til at dele væg med et håndvaskearrangement. Sygeplejerskerne fornemmer ikke, at billedet får nogen markant rolle her.

Den refleksfrie overflade betyder, at billedet kan hænge tæt på samtalebordet uden at blive påtrængende. Den tætte placering kan tværtimod være en fordel, fordi motivet er let tilgængeligt som et fælles visuelt holdepunkt og et neutralt sted at lade blikket hvile.

Det viser, at tryghedsskabende indretning ikke alene handler om at placere et velegnet billede et tilfældigt sted i rummet. Rummet må betragtes som en helhed, hvor motiv, placering, lys, farver, møblering og ryddelighed så vidt muligt understøtter hinanden.

“Jeg oplever i hvert fald, at de familier, der kommer nu, finder en anden ro i lokalet,” fortæller Carina Gold Larsen.

Når et motiv kræver for meget opmærksomhed

Odenses Børne- og Ungdomspsykiatri har en stærk tradition for kunst og kreativitet. Susanne Kastrup fortæller, at afdelingen gennem mange år har haft blik for, hvad kunst kan skabe for både patienter, pårørende og personale.

“Børne- og ungdomspsykiatrien har altid været meget innovativ i forhold til kunst,” siger hun. “Vi er faktisk vokset op i et hus med en tradition for et syn på det kreative.”

Det er derfor heller ikke pointen, at kunst i psykiatrien skal være entydig, enkel eller naturbaseret i alle sammenhænge. Kunst kan åbne for samtaler, følelser, fordybelse og refleksion. Men i ambulatoriets

samtalerum er der typisk ikke tid til længere samtaler om motivet.

Her kan nogle former for kunst komme til at virke mod hensigten. Det er en erfaring, at særligt tve-tydige, urolige eller svært aflæselige motiver kan kræve for meget opmærksomhed. De kan kalde på fortolkning, skabe uro eller blive “misforstået” af patienter, der i forvejen bruger mange kræfter på at afkode omgivelserne.

Rikke Rævgård Hansen fortæller fra sin tidligere erfaring i socialpsykiatrien om et abstrakt billede, der hang for enden af en gang.

“Der var simpelthen så mange beboere, der havde en oplevelse af, at der var øjne i det billede,” fortæller hun.

Som et andet eksempel fortæller Susanne Kastrup om en kunstplakat i et af samtalerummene med teksten “Simultaneous Injections”, som har været årsag til uro hos nogle af de ofte engelskkyndige børn.

Det betyder ikke, at abstrakt eller mere udfordrende kunst ikke kan have en plads i psykiatrien. Men både forskning og erfaringer peger på, at kunsten bør vælges med blik for den sammenhæng, den skal indgå i, og for de mennesker, der skal opholde sig med den. I samtalerum, hvor børn og unge kan være anspændte eller sansemæssigt belastede, kan det derfor være særlig relevant at overveje, om motiv, billedtekst, farver og mulige fortolkninger understøtter ro og tryghed.

Et enkelt kunstgreb med flere virkninger

Sygeplejerskernes erfaringer fra Børne- og Ungdomspsykiatrien i Odense peger på, at akustikbillederne har fået betydning på flere niveauer. Ud over en bedre akustik har landskabsmotiverne givet samtalerummene et mere samlet og roligt udtryk og har skabt et fælles

visuelt holdepunkt for børn, unge, forældre og personale.

For personalet har det været en vigtig erfaring, at billederne ikke nødvendigvis skal forklare sig selv eller danne udgangspunkt for en samtale. Ofte er deres værdi netop, at de er til stede uden at kræve noget. De kan give øjet et sted at hvile, give en pause uden egentlig pause og skabe et neutralt fælles punkt for opmærksomhed i rummet.

Samtidig viser erfaringerne, at billederne i nogle situationer kan få en mere aktiv funktion. De kan åbne for små fortællinger, give anledning til et scenskift eller hjælpe samtalen videre, når der opstår tavshed eller anspændthed.

Hvis afdelingen skulle arbejde videre med tryghedsskabende indretning, peger erfaringerne især på betydningen af helhed og balance i rummet. Flere akustikbilleder i konferencerummene kunne muligvis forbedre lyden yderligere, og i nogle samtalerum kunne placering, ophængning og samspil med møbler og øvrige elementer

med fordel overvejes endnu mere bevidst.

Som Susanne Kastrup formulerer det, bliver landskabsbillederne ofte “et fælles tavst sprog”. Netop dér ligger nok deres særlige styrke: De behøver ikke fylde i samtalen for at have betydning.

Forskning i kunst i psykiatrien

Forskere har siden 1980'erne undersøgt, hvordan visuel kunst påvirker patienter i sundhedsvæsenet. En nyere, fagfællebedømt forskningsoversigt, der sammenfatter 25 eksperimentelle studier, peger på, at naturmotiver kan bidrage til *mindre stress, angst og smerte samt større patienttilfredshed*. Resultaterne for andre former for billedkunst er mere blandede.

Ét af studierne blev gennemført i et fællesrum på en psykiatrisk afdeling. Her blev behovsmedicin anvendt sjældnere, når der hang realistiske naturfotografier, end når der blev vist abstrakt kunst eller ingen kunst.

Forskningsoversigten understreger, at motiv, placering, behandlingssituation og patienternes forskellige behov har betydning. Forskningsgrundlaget er dog fortsat begrænset, og forfatterne efterlyser yderligere, metodisk stærkere forskning i, hvilke former for kunst der virker for hvilke patientgrupper og i hvilke behandlingssammenhænge.

Kilde: Cardillo & Chatterjee, 2025: “Benefits of Nature Imagery and Visual Art in Healthcare Contexts: A View from Empirical Aesthetics”.